

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

Росохатої Анни Сергіївни

«Наукові засади прогнозування

перспективних напрямів інноваційного розвитку промислових підприємств»,

подану до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата

економічних наук за спеціальністю

08.00.04 – економіка та управління підприємствами

(за видами економічної діяльності)

1. Актуальність теми дослідження.

Сьогодні більшість вітчизняних промислових підприємств як і в цілому економіка України опинилися в складних кризових умовах. Окрім негативних деструктивних наслідків кризових явищ після занепаду перед господарюючими суб'єктами відкриваються нові ринкові можливості. Серед таких можливостей провідне місце належить інноваціям, і тільки передбачливі підприємства, які зможуть знайти та скористатися потенційними перспективними можливостями можуть розраховувати на успіх. Досвід економічно та соціально розвинених країн підтверджує ефективність застосування в ринкових умовах такого інструменту інноваційного менеджменту, як прогнозування напрямів інноваційного розвитку.

Уже протягом значного часу проблеми переходу на інноваційний шлях розвитку суспільства на різних рівнях господарювання привертають увагу вчених провідних наукових шкіл. Актуальність вирішення цих питань підтверджується незадовільним станом наукового, методичного, організаційного і ресурсного забезпечення інноваційної діяльності. Власне питанням інтеграції наукових засад стратегічного прогнозування інноваційної діяльності у вітчизняну систему господарювання і присвячена опонована дисертаційна робота.

«Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів» (Постанова ВРУ 17 лютого 2009 р. № 965–VI, від 21.10.2010 р. N 2632-VI), «Концепція науково-технічного та інноваційного розвитку України» (13 липня 1999 року N 916-XIV), Закони України «Про інвестиційну діяльність» (від 18.09.91, № 1560-XII, із змінами та доповненнями від 15.04.2014, № 1206-VII), «Про наукову і науково-технічну діяльність» (від 13.12.91, № 1977-XII, із змінами та доповненнями від 21.04.2015, № 340-VIII), «Про наукову і науково-технічну експертизу» (від

10.02.95, № 51/95-ВР, із змінами та доповненнями від 16.10.2012, № 5460-VI), «Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків» (від 16.07.1999, № 991-XIV із змінами та доповненнями від 16.10.2012, № 5460-VI), «Про інноваційну діяльність» (від 04.07.2002, № 40-IV, із змінами та доповненнями від 16.10.2012, № 5460-VI - ці нормативні акти слугують тим підґрунтям, на якому виразно окреслюється актуальність роботи та її відповідність пріоритетним завданням розвитку українського суспільства.

І ще одним аргументом на користь актуальності роботи є те, що вона органічно влітається в тематику наукових пошуків, які ведуться в Сумському державному університеті, зокрема це теми «Розробка наукових основ маркетингу інновацій» (№ ДР 0109U001384), «Фундаментальні основи формування механізмів забезпечення інноваційного розвитку економічних систем» (№ ДР 0109U008930), «Дослідження маркетингового середовища та інфраструктури промислових підприємств» (№ ДР 0112U008149), «Механізми формування ринково-орієнтованих стратегій інноваційного прориву» (№ ДР 0112U008148).

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, не викликає сумнівів, адже вони ґрунтуються на положеннях сучасної економічної теорії, економіки підприємства, менеджменту організацій, маркетингу, інноватики, законодавчих і нормативних документах, мають добре статистичне підґрунтя. Дисертант дослідив напрацьовані вітчизняними і зарубіжними вченими теоретико-методологічні підходи до вирішення поставлених перед ним задач, глибоко проаналізував напрацьовані світовою економічною думкою методи і підходи, виявив їхні слабкі і сильні сторони і запропонував власні ефективні рішення.

Здобувач уміло послуговується сучасними економіко-математичними методами та інформаційними технологіями для опрацювання даних і представлення отриманих результатів, вдало використовує їх для отримання обґрунтованих висновків.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій дослідження підтверджується їхньою публікацією у фахових виданнях та апробацією на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних і наукових конференціях.

Усе це забезпечує обґрунтованість отриманих результатів та їхню наукову значущість.

3. Наукова новизна і достовірність висновків і рекомендацій.

Визначаючи за мету дослідження розроблення та обґрунтування наукових засад прогнозування перспективних напрямів інноваційного розвитку промислових підприємств, дисертант запропонував власні методи прогнозування перспективних напрямів інноваційного розвитку сучасних промислових підприємств та на їх основі відбору інноваційних проектів, що підвищить ефективність управлінських рішень щодо вибору напряму інноваційного розвитку та надасть можливість знизити непередбачені витрати на неуспішні інноваційні проекти.

Положення наукової новизни, які дисертант виносить на захист та з якими в основному погоджується опонент, мають наступний вигляд:

– **вперше** дисертант запропонував та обґрунтував науково-методичний підхід до аналізу перспективних тенденцій розвитку на основі методології трендотчингу, в основу якого покладено критерії тенденційності, інноваційності та перспективності (стор. 80-96). Автором доведено, що саме трендотчинг як етап прогнозування напрямів інноваційного розвитку промислового підприємства найбільш повно відповідає головній меті визначення перспективних інноваційних тенденцій та трендів з метою побудови прогнозу на основі об'єктивних законів розвитку майбутнього (стор. 60-64);

дисертант **удосконалив**:

– теоретико-методичний підхід до формування та прогнозування перспективних напрямів інноваційного розвитку промислових підприємств (стор. 68). За задумом автора недоліки існуючої методики можна нівелювати, якщо доповнити її кількісним інструментарієм, таким як оцінювання швидкості поширення перспективних тенденцій (стор. 98-102), проведення кластеризації тенденцій за факторами впливу на ступінь дифузії інновацій (стор. 109-116), розроблення економіко-математичних моделей швидкості реалізації отриманих напрямів (стор. 116-122), що дасть змогу отримати кількісні характеристики, які значно підвищать ефективність прогнозів;

– структурні елементи організаційно-економічного механізму прогнозування перспективних напрямів інноваційного розвитку промислових підприємств (стор. 145-153). Даний механізм оновлено цікавим елементом - суб'єкти другого рівня механізму, які мають додаткові функції відповідальності за результати прогнозування. Автором удосконалено порядок взаємодії суб'єктів прогнозування, склад і структуризація забезпечуючої підсистеми механізму, сутність інформаційних потоків, що на відміну від інших приводить запропонований механізм у повну відповідність базовим основам теорії інновацій із застосуванням сучасного інструментарію стратегічного планування та прогнозування, що дуже важливо при прийнятті управлінських рішень в складних кризових ринкових умовах;

подальшого розвитку в роботі дістали:

– сутність, особливості, принципи, функції і характерні риси прогнозування перспективних напрямів інноваційного розвитку, що поглиблює теоретичні засади інноватики (стор. 141-144). Визначено сутність та зміст терміну «перспективний напрям інноваційного розвитку», під яким автор розуміє науково, економічно та соціально обґрунтований шлях розвитку підприємства (що покладено в основу його місії), який формується на основі виявлених у результаті аналізу сьогодення однорідних явищ у сфері господарської діяльності підприємств, що утворюють певні тенденції, та досягається шляхом впровадження інновацій, які поліпшують кількісні та якісні характеристики діяльності підприємства, забезпечують його конкурентоспроможність та створюють умови для подальшого розвитку (стор. 50-51);

– теоретико-методичний підхід до відбору інноваційних проектів, який органічно вплітається в систему відбору та реалізації перспективних напрямів інноваційного розвитку промислових підприємств (стор. 128-135). Автором запропоновано розмежовувати прийняття управлінських рішень залежно від стадії інноваційного циклу проектів з метою відбору найбільш перспективних ще на початкових етапах інноваційного циклу, що дозволяє знизити майбутні невиправдані ризики і втрати;

– методичний підхід до вибору методів прогнозування на промисловому підприємстві (стор. 58-59, 65-66), який було доповнено випереджальними методами, на основі проведеного ґрунтовного аналізу сучасних тенденцій прогнозування інноваційного розвитку і, власне, таких критеріїв, як характер і глибина прогнозу, наявність даних, часу та експертів, характер вхідної інформації та сукупність кількісних показників.

Наукова новизна винесених на захист положень полягає в розвитку науково-методичних основ прогнозування перспективних напрямів інноваційного розвитку промислових підприємств. Логічна модель роботи побудована таким чином, що проаналізувавши спектр проблем інноваційного розвитку, прогнозування інноваційної діяльності та уточнивши необхідний категоріальний та методичний апарат (I розділ), автор розробляє науково-методичні підходи до прогнозування перспективних напрямів інноваційного розвитку та вибору інноваційних проектів (II розділ), і таким чином розвиває організаційно-економічний і практично-прикладний інструментарій впровадження наукових методів у діяльність промислових підприємств (III розділ). Така модель дослідження забезпечує ефективність запропонованих рішень.

Достовірність висновків і рекомендацій обумовлена глибоким знанням теорії економіки підприємства, маркетингу, інноватики, власне закордонного досвіду, а також економічної теорії, сучасного математичного інструментарію, використанням офіційних статистичних даних та

внутрішньої звітності підприємств для апробації запропонованих підходів і методів.

4. Повнота викладення основних результатів в опублікованих наукових працях.

За результатами досліджень дисертант опублікувала 23 наукові праці, з яких 19 належать особисто автору. Основні положення, висновки і результати дослідження вичерпно викладені в семи статтях у наукових фахових виданнях України, двох статтях в інших наукових виданнях України, трьох розділах у колективних монографіях. Достатньо широкою є і географія публікацій.

Про результати дослідження дисертант доповідала на міжнародних і всеукраїнських конференціях, які відбувалися у 2011-2014 роках у м. Донецьк, м. Луганськ, м. Київ, м. Суми, м. Макіївка, м. Курськ (Росія), м. Пшемисль (Польща), м. Софія (Болгарія).

Загальний обсяг публікацій із теми дисертації становить 9,74 друк. арк., із них особисто дисертанту належать 8,61 друк. арк.

Автореферат оформлений згідно вимог ВАК України, у стислій формі передає всі основні положення дисертації та не містить інформації, яка не наведена в роботі.

Обсяг, зміст і кількість друкованих праць відповідають вимогам ВАК України щодо публікації основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук.

5. Практичне значення результатів дисертаційного дослідження.

Практичне значення одержаних результатів визначається не лише розвитком теоретичних положень, але й практичними рекомендаціями, які було впроваджено в господарську діяльність таких підприємств: ТОВ «Турбомаш», м. Суми (акт №56/1 від 19.01.2015 р.), ТОВ «Білопільський машинобудівний завод», м. Білопілья, Сумська обл. (акт №0-1/23 від 27.01.2015 р.), ПП «Променергомаш», м. Суми (акт №059 від 06.02.2015 р.).

Результати дисертаційного дослідження були використані у навчальному процесі Сумського державного університету (акт №3 від 02.02.2015 р.) при викладанні економічних дисциплін: «Маркетинг інновацій», «Провайдинг інновацій», «Прогнозування техніко-економічного рівня машин».

6. Дискусійні положення та недоліки дисертаційного дослідження.

Високо оцінюючи опоновану дисертаційну роботу, необхідно звернути увагу і на окремі дискусійні положення та недоліки:

1. Дискусійним виглядає розмежування автором низки економічних категорій. Наприклад, об'єктом дослідження є «перспективні напрями інноваційного розвитку» (стор.7), який не в повній мірі узгоджено з поняттям інноваційна діяльність та інноваційний розвиток. В дисертаційній роботі зустрічається у п.1.1. «... прогнозування інноваційного розвитку...», також використовується «...шлях розвитку..» (стор.47, стор.61, стор. 62 табл. 1.9), і не зрозуміло яке місце в цій системі займає стратегія інноваційного розвитку (стор.49, рис.1.11).

2. Автор виділяє трендотчинговий аналіз як метод аналізу перспективних інноваційних тенденцій розвитку, але у визначенні сутності перспективного напрямку інноваційного розвитку є складова «сфера виробничої діяльності» (стор. 50-51), а вже на стор.76 (рис. 2.1) автор зазначає ряд випереджальних методів прогнозування і визначаючи їх об'єкт і рівень реалізації надає їм не виробничі характеристики, а комунікаційні, ринкові, як це можна пояснити?

3. В роботі мають місце неточності в оформленні рисунків наприклад, на рис.2.3 (стор. 80), рис. 2.7 (стор. 97), рис. 2.9 (стор. 117) та рис. 2.11 (стор. 123), що деталізують авторський методичний апарат прогнозування перспективних напрямів інноваційного розвитку промислових підприємств різними стрілками (або вони відсутні) представлений взаємозв'язок назв етапів та поетапних кроків їх виконання.

4. В основу логіки дисертаційної роботи покладено орієнтацію на існуючі інноваційні тенденції та тренди «Перспективний підхід до прогнозування передбачає орієнтацію на сучасні та майбутні тенденції розвитку...» (стор.51). Разом з тим, на думку опонента, автор не залишив підприємству альтернативу власними силами започатковувати та створювати певний тренд, а наявність такої можливості, виходячи з логіки дисертаційної роботи не виключається?

5. Автором запропоновані фактори, що сприяють швидкості поширення тенденції (стор. 104-109, рис.2.1 стор. 105). Ряд факторів автор пропонує оцінити за показниками ступеня (наприклад, легкості для використання) та можливості (наприклад, апробації на промисловому підприємстві), але, на думку опонента, така відносна оцінка буде в недостатній мірі об'єктивною та достовірною.

6. Запропонований автором організаційно-економічний механізм ППНІР промислового підприємства (рис. 3.4, стор. 146-155) відрізняється наявністю суб'єктів другого рівня (стор. 149), серед яких підрозділ стратегічного прогнозування та планування. Одним із етапів стратегічного планування є формування стратегій. На жаль, в дисертаційній роботі відсутні рекомендації з приводу інноваційних стратегій розвитку і їх місця в системі ППНІР.

Однак, вказані недоліки і зауваження не носять принципового характеру та не заперечують високої оцінки даної дисертації.

7. Загальна оцінка дисертації та її відповідність встановленим вимогам ВАК України

Кандидатська дисертація Росохатої Анни Сергіївни «Наукові засади прогнозування перспективних напрямів інноваційного розвитку промислових підприємств», яка подана до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності), виконана на актуальну тему, є самостійним і завершеним науковим дослідженням. За рівнем виконання робота відповідає вимогам п. 9,11,12 Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань України.

Представлені в дисертації теоретико-методологічні та методичні положення і висновки в сукупності розв'язують важливу наукову задачу – розроблення теоретичних і науково-методичних підходів до прогнозування перспективних напрямів інноваційного розвитку промислових підприємств. Автореферат і опубліковані праці вичерпно розкривають основні положення і висновки дисертації.

Вважаю, що дисертаційна робота Росохатої Анни Сергіївни «Наукові засади прогнозування перспективних напрямів інноваційного розвитку промислових підприємств» відповідає вимогам до кандидатських дисертацій, а сам дисертант заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

доцент кафедри економіки та маркетингу
Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»,
кандидат економічних наук, доцент

О.П. Косенко

ЗАЙЦЕВ Ю.І.